

26.9.2014

Dnro 2514/4/14

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Juha-Pekka Kontinen

VIRANOMAISELLE KUULUVA PÄÄTÖKSEN TÄYTÄNTÖÖNPANOVELVOLLISUUS LAIMINLYÖTIIN VAMMAISPALVELUASIASSA

1 KANTELU

Varatuomari arvosteli asiakkaan asiamiehenä 3.6.2014 eduskunnan oikeusasiamiehelle lähettämässään kirjoituksessa kaupungin sosiaalitoimen menettelyä lapsen vammaispalvelupäätöksen täytäntöönpanoa koskevassa asiassa.

- - -

3 RATKAISU

3.1 Vammaispalveluasian viivytyksetön käsittely

Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi.

Hallintolain 7 §:n mukaan asiointi ja asioiden käsittely viranomaisessa on pyrittävä järjestämään siten, että hallinnossa asioiva saa asianmukaisesti hallinnon palveluita ja viranomaisen voi suorittaa tehtävänsä tuloksellisesti.

Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 6 §:n mukaan sosiaalihuollon järjestämisen tulee perustua viranomaisen tekemään päätökseen. Hallintolain 43 §:n mukaan hallintopäätös on annettava kirjallisesti ja se on myös perusteltava siten kuin saman lain 45 §:ssä säädetään. Päätöksenteossa on kiinnitettävä huomiota päätöksen sisällöllisiin vaatimuksiin ja päätöksenteon nopeusvaatimukseen.

Hallintolain 23 §:n mukaan hallintoasia on käsiteltävä ilman aiheetonta viivytystä. Hallintolain mainittu säännös viivytyksettömästä käsittelystä ei sisällä nimenomaista säännöstä siitä, missä ajassa hakemukset, vaatimukset tai muut viranomaiselle kuuluvat hallintotoimet ja asiat kuten päätöksen täytäntöönpano tulee käsitellä. Käsittelyajan viivytyksettömyyttä arvioitaessa on otettava huomioon asian merkitys palvelua tai tukitointa hakevalle henkilölle.

Hallintolaissa säädetty vaatimus viivytyksettömälle asian käsittelylle koskee hallintoasian käsittelyä kaikissa sen eri vaiheissa. Tämä merkitsee siis myös sitä, että päätöksen täytäntöönpanoon on ryhdyttävä viivyttämättä.

Vammaispalvelulain 3 a §:n 3 momentin mukaan vammaispalvelulain mukaisia palveluita ja tukitoimia koskevat päätökset on tehtävä ilman aiheetonta viivytystä ja viimeistään kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun vammaisen henkilö tai hänen edustajansa on esittänyt palvelua tai tukitoimia koskevan hakemuksen. Mikäli asian selvittäminen erityisestä syystä vaatii pitempää käsittelyaikaa, voidaan päätös tehdä myös myöhemmin. Tällaisessa tilanteessa viranomaisen on huolehdittava asian riittävästä ja asianmukaisesta selvittämisestä hankkimalla asian ratkaisemiseksi tarpeelliset tiedot sekä muut selvitykset.

Vammaispalvelulain 3 a §:n tarkoittama kolmen kuukauden määräaika päätöksenteolle ei ole päätöksenteon vähimmäis- tai enimmäismääräaika. Päätös asiassa on tehtävä heti, kun asiassa mahdollisesti hankittavat selvityksen on saatu. Päätöksentekoon varattavaa aikaa arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota myös siihen, minkälaisesta asiasta kulloinkin on kysymys.

Vammaispalvelulain 1 §:n mukaan lain tarkoituksena on edistää vammaisen henkilön edellytyksiä elää ja toimia muiden kanssa yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä sekä ehkäistä ja poistaa vammaisuuden aiheuttamia haittoja ja esteitä.

Perustuslain 19 §:n 1 momentin mukaan jokaisella, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa, on oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon.

3.1.1

Saatu selvitys ja arviointi

Kysymyksessä on vuonna 2011 syntynyt vaikeavammaisen lapsi, jolla on sydänvika ja monia muita sairauksia. Lisäksi hänelle on tehty trakeostoma ja gastrooma. Lapsi on ympärivuorokautisesti hoidettava ja valvottava.

Kuopion hallinto-oikeus velvoitti lainvoimaisella päätöksellään 14.2.2014 sosiaalitoimen järjestämään lapselle vammaispalvelulain mukaista palveluasumista toistaiseksi siten, että se järjestetään kotiin sunnuntai-illasta perjantaiamuun 10 tuntia kerrallaan. Hallinto-oikeuden päätöksen mukaan palveluasuminen tulee myöntää siitä huolimatta että omaishoitajana toimivalle isälle myönnettäisiin omaishoidon vapaa, jonka aikana kunta järjestäisi lapsen hoidon.

Kuopion hallinto-oikeuden päätöksen johdosta kaupungin sosiaali- ja terveyslautakunnan palvelujaosto päätti 27.2.2014 myöntää lapselle palveluasumisen hallinto-oikeuden päätöksen mukaisesti. Jaoston päätöksessä ei ollut mainintaa päätöksen täytäntöönpanosta tai siitä miten palveluasuminen on käytännössä tarkoitus toteuttaa.

Saadun selvityksen mukaan sosiaalitoimi ryhtyi hallinto-oikeuden päätöksen edellyttämään täytäntöönpanoon sen jälkeen kun eduskunnan oikeusasiamiehen kansliasta lähetettiin kantelun johdosta 10.6.2014 selvitys- ja lausuntopyyntö sosiaalitoimelle. Kaupunki osti 26.6.2014 päivätyllä maksusitoumuksella avustajapalveluita lapselle 15.6.2014 - 31.12.2014 väliseksi ajaksi kahdeksan tuntia / yö sunnuntai-illasta perjantaiamuun. Maksusitoumukseen oli kirjattu, että vanhempien ilmoittaman mukaan kahdeksan tuntia yössä on riittävä määrä. Sosiaalitoimen selvityksen mukaan yöhoitoa annetaan kuitenkin tarvittaessa 10 tuntiin saakka.

Sosiaalitoimen johtavan sosiaalityöntekijän selvityksen mukaan viivästystä on aiheuttanut se, että asiasta vastannut työntekijä on jäänyt eläkkeelle ja sosiaalitoimessa on jatkuva puute pätevistä sosiaalityöntekijöistä.

Arvioin asiaa seuraavasti.

Katson, että sosiaalitoimi on toiminut asiassa hallintolain vastaisella tavalla, koska alaikäistä ja vaikeavammaista lasta koskeva päätös pantiin täytäntöön vasta noin neljän kuukauden kuluttua Kuopion hallinto-oikeuden päätöksestä. Lisäksi palveluasumispäätöksen täytäntöönpanoon ryhdyttiin vasta kun kaupunki sai selvityspyynnön eduskunnan oikeusasiamiehen kansliasta.

Kuten edellä totesin, hallintolain säännös viivytyksettömästä käsittelystä ei sisällä nimenomaisia määräyksiä siitä, missä ajassa hakemukset, muut vaatimukset tai asian muu käsittely tulee viranomaisessa käsitellä. Käsittelyajan viivytyksettömyyttä arvioitaessa on otettava huomioon asian merkitys palvelua tai tukitointa hakeneelle henkilölle. Mitä suurempi merkitys ratkaisulla on asianomaisen jokapäiväisen elämän kannalta, sitä joutuisampaan käsittelyyn asiassa tulee pyrkiä. Korostan, että sosiaalihuollon asiakkaalla on oikeus luottaa siihen, että viranomaisen huolehtii oma-aloitteisesti päätöksensä täytäntöönpanosta. Joissain tapauksissa päätöksen täytäntöönpano voi edellyttää asiakkaan omaa myötävaikutusta. Tällaisesta tilanteesta ei nyt ole ollut kysymys.

Vammaispalvelulain mukaisessa palveluasumisessa on kysymys subjektiivisesta oikeudesta ja sellaisesta perustavanlaatuisesta palvelusta, jolla turvataan vaikeavammaiselle henkilölle perustuslain 19 §:n 1 momentin mukainen oikeus välttämättömään huolenpitoon. Tällaisen palvelun kohdalla viranomaisilta edellytetään, että asian käsittelyn joutuisuuteen ja päätöksen täytäntöönpanon viivytyksettömyyteen kiinnitetään erityistä huomiota.

Asiassa on kiinnitettävä erityistä huomiota myös siihen, että palvelua järjestetään hyvin pienelle vaikeavammaiselle lapselle. Vammaispalvelulain mukaisten subjektiivisten oikeuksien on katsottu olevan välttämättömiä lapsen selviytymiselle perustuslain 19 §:n ja vammaispalvelulain 1 §:n tarkoittamin tavoin. Mielestäni edellä mainitut seikat olisi tullut ottaa huomioon lapsen palveluasumispäätöstä täytäntöönpanossa.

4

TOIMENPITEET

Saatan sosiaalitoimen tietoon käsitykseni sen lainvastaisesta laiminlyönnistä Kuopion hallinto-oikeuden päätöksen viivytyksettömässä täytäntöönpanossa. Samalla kiinnitän vastaisen varalle sosiaalitoimen huomiota päätöksessä muutoin esittämiini näkökohtiin vammaispalvelupäätöksen täytäntöönpanossa erityisesti huomioitavista asioista.

- - -